

Kadernota 2018

2018-2021

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding	4
1 Ontwikkeling van het meerjarig perspectief	6
2 De bezuinigingen uitgewerkt.....	14
2.1 Bezuinigingen als gevolg van oude taakstellingen	16
2.2 Nieuwe bezuinigingen als gevolg van autonome ontwikkelingen en nieuw beleid.....	21
3 Alternatieven	22
4 Risico's en kanttekeningen.....	24
Nawoord	26
Bijlage 1 Alternatieve bezuinigingen per taakveld.....	27
Bijlage 2 Uitgangspunten voor de ramingen.....	31

Voorwoord

Hierbij bieden wij u de Kadernota 2018-2021 aan.

De Kadernota is een belangrijk beleidsstuk, het geeft de financiële kaders aan van de begroting 2018 en de meerjarenramingen 2019-2021. De Kadernota beschrijft de autonome en beleidsmatige ontwikkelingen en de gevolgen daarvan voor de begroting.

Het zwaartepunt van deze Kadernota ligt bij de bezuinigingen. Deze zijn nodig om de begroting van Wassenaar reëel en structureel sluitend te krijgen. De voorgestelde bezuinigingen blijven niet zonder consequenties. Deze consequenties brengen wij met deze Kadernota in beeld, evenals de dilemma's waar wij voor hebben gestaan.

Bij de raadsbehandeling van de meerjarenbegroting 2017-2020 heeft de gemeenteraad aangegeven nauw betrokken te willen worden bij de totstandkoming van een reëel en structureel sluitende meerjarenbegroting voor 2018-2021. Meer in het bijzonder wilde de raad betrokken zijn bij het opstellen van de bezuinigingsvoorstellen die nodig zijn om het financiële meerjarenbeeld sluitend te krijgen.

Om hierin te voorzien zijn in maart en mei twee bijeenkomsten met de raad georganiseerd waarin de tussenstanden van het meerjarenperspectief zijn gedeeld en de diverse bezuinigingsmogelijkheden zijn gepresenteerd. Mede aan de hand van de input uit deze bijeenkomsten heeft het college een sluitend meerjarenperspectief opgesteld.

Aan het opstellen van de Kadernota ligt een aantal keuzes ten grondslag. Die keuzes hebben wij zo goed mogelijk gebaseerd op de wensen van de raad, maar ook op haalbaarheid en realisme.

In de inleiding hierna lichten wij de uitgangspunten toe die wij hebben gehanteerd bij het maken van onze keuzes.

Inleiding

Hieronder beschrijven wij de overwegingen die hebben geleid tot de voorgestelde invulling van het meerjarenperspectief. Deze overwegingen vallen in twee categorieën uiteen:

- De uitgangspunten zoals deze zijn meegegeven door de raad;
- De belemmeringen en beperkingen die bij de keuzes een rol spelen.

Uitgangspunten meegegeven door de raad.

Op 27 maart en 18 mei hebben er twee bijeenkomsten plaatsgevonden met de raad. Daarin is tussen raad en college gediscussieerd over de diverse voorstellen. Uit die bijeenkomsten heeft het college van de raad de volgende algemene uitgangspunten meegekregen om te hanteren bij het sluiten maken van het meerjarenperspectief. Deze uitgangspunten zijn de volgende.

Een materieel sluitend meerjarenbeeld

Het college wil de begroting aan het einde van deze raadsperiode in balans achterlaten. Middels een motie heeft de raad bij de behandeling van de begroting in november 2016 hier ook op aangedrongen. Vanuit de provincie is met name aangegeven dat de bezuinigingen op een concrete en realistische manier moeten worden ingevuld. De urgentie van het materieel sluitend maken van het meerjarenperspectief staat dus buiten kijf.

Geen pijn voor de burgers

De raad heeft voor de burgers de volgende randvoorwaarden aangegeven:

- Het voorzieningenniveau in Wassenaar moet in principe in stand blijven. Bezuinigingen zoals het sluiten van het zwembad of andere ingrijpende maatregelen in het voorzieningenniveau zijn niet aan de orde;
- Er kan geen sprake zijn van lastenverhoging, de onroerendezaakbelasting gaat niet omhoog.

De begroting 2017 wordt uitgevoerd

De raad heeft de begroting 2017 vastgesteld, met daarin impliciete en expliciete beleidsvoornemens. Deze begroting moet worden uitgevoerd zoals deze is vastgesteld.

Verder heeft de raad verwoord dat zij wil dat Wassenaar een "beheergemeente plus" wordt in de toekomst.

Belemmeringen en beperkingen

Bij het opstellen van bezuinigingsvoorstellen is het college niet alleen gebonden aan de wensen van de raad. De diverse voorstellen zijn getoetst aan criteria van haalbaarheid, realisme en financieel-technische juistheid.

Er geldt voor de bezuinigingen een aantal beperkingen. Naast de hiervoor genoemde criteria zijn er twee onderwerpen die in deze Kadernota met name een rol hebben gespeeld en die wij willen toelichten:

- Samenwerkingsverbanden en gemeenschappelijke regelingen;
- Bezuinigingen op de organisatie in relatie tot takenvermindering.

Samenwerkingsverbanden en gemeenschappelijke regelingen

Wassenaar neemt deel aan een groot aantal samenwerkingsverbanden en gemeenschappelijke regelingen. Over de taken die daarin zijn belegd, en over de begrotingen die daar het gevolg van zijn, zijn tussen de deelnemende gemeenten bindende afspraken gemaakt. De gemeenteraad van Wassenaar heeft daardoor op korte termijn weinig invloed op de uitgaven van deze samenwerkingsverbanden. Wassenaar verliest nu eenmaal individuele invloed doordat veranderingen in taken of uitgaven met alle deelnemende gemeenten moeten worden afgestemd. Generieke kortingen op de GR-en zijn daardoor als bezuiniging op korte termijn niet mogelijk.

Bezuinigingen op de organisatie in relatie tot takenvermindering

Op de organisatie van de WODV is al een aantal keer bezuinigd. De marges voor het verbeteren van de efficiency zijn daardoor smal geworden. Dit betekent dat de enige realistische mogelijkheid tot bezuinigingen op de organisatie het stoppen met concrete taken is. Dat is ook de beste manier om een bezuiniging binnen de organisatie op een zorgvuldige en afgewogen manier te kunnen vormgeven omdat het voor de medewerkers de meeste duidelijkheid geeft.

Het op een dergelijke manier vormgeven van bezuinigingen heeft uiteraard wel gevolgen voor de bestuurlijke ondersteuning, ook voor de raad. Uiteindelijk ook voor de inwoners.

Ook harmoniseren van de taken met Voorschoten is in dit kader van belang. Dit komt de kwaliteit van het beleid ten goede en zal mogelijk op termijn tot lagere kosten leiden.

Deze kadernota is als volgt opgebouwd.

In hoofdstuk 1 wordt het meerjarenbeeld van de begroting opgebouwd en toegelicht. Dit leidt tot een nadelig saldo. Om de begroting sluitend te krijgen is een groot aantal bezuinigingsvoorstellen uitgewerkt. Dit staat beschreven in hoofdstuk 2.

De bezuinigingen uit hoofdstuk 2 zijn de keuze van het college. Er zijn alternatieve oplossingen mogelijk. Dit is het onderwerp van hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 beschrijft vervolgens de risico's en onzekerheden die nog in het financiële meerjarenbeeld zitten. Deze kadernota sluit af met een nawoord.

1 Ontwikkeling van het meerjarig perspectief

Het meerjarig perspectief met totaal van alle ontwikkelingen die op dit moment bekend zijn telt op tot onderstaand overzicht.

Tabel 1 Ontwikkeling meerjarig saldo

+ = voordeel; - = nadeel (x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
A. Saldo na vaststelling begroting door raad	0	0	296	420
<i>Aanpassingen NJN en circulaires rijk</i>				
Doorwerking Najaarsnota 2016	29	29	29	29
Septemercirculaire 2016	284	357	260	212
Decemercirculaire 2016	46	46	46	46
B. Bijgesteld meerjarenperspectief bekend bij raad	359	432	631	707
<i>In saldo verwerkte oude besluitvorming</i>				
C1. Alternatieve dekking voor OZB verhoging	-360	-360	-360	-360
C2. Beheerplannen ingroei dotaties	-472	-383	-295	-295
C3. Beheerplannen	-50	-100	-200	-200
C4. Uitvoering subsidiebeleid BplusC	-33	-67	-100	-100
C5. Accommodaties (w.o. ambtelijke huisvesting)		0	-200	-200
C6. Meer met mensen, minder met papier	-90	-180	-270	-360
C7. Klimaat en duurzaamheid	-25	-50	-100	-100
C8. Verkoop onroerend goed	-325	-325	-325	-325
C9. Uren tlv projecten derden/grondexploitatie	-50	-50	-50	-50
C10. Efficiëntietaakstelling bouwleges	-180	-180	-180	-180
C11. Niet realiseren taakstelling accommodaties			-300	-300
C. Totaal gevolgen oude besluitvorming	-1.585	-1.695	-2.380	-2.470
D. In te vullen taakstelling op basis van meerjarenbeeld (B+C)	-1.226	-1.263	-1.749	-1.763
Overige ontwikkelingen				
E1. Autonome ontwikkelingen en nieuw beleid Kadernota	-83	-48	-48	-51
E2. Gevolgen Voorjaarsnota	-43	-18	-18	-26
E3. Ontwikkeling bijdrage WODV	-301	-357	-395	-410
E. Totaal nog opnemen in saldo	-427	-423	-461	-487
F. Totaal te bezuinigen (D+E)	-1.653	-1.686	-2.210	-2.250
G. Totaal ingevulde bezuinigingen (specificatie in tabel 6)	1.768	1.897	2.248	2.291

Allereerst lichten wij in dit hoofdstuk de ontwikkeling van het meerjarenperspectief toe (tabel 1). De toelichting op de bezuinigingen staat in hoofdstuk 2 (tabel 6).

TOELICHTING OP DE ONTWIKKELING VAN HET MEERJARIG PERSPECTIEF

A. Saldo begroting na vaststelling door de raad.

Bij punt A staat het saldo zoals dat door de raad is vastgesteld in november 2016.

B. Overige wijzigingen bekend bij de raad.

De door de raad in november vastgestelde begroting is al op een aantal punten aangepast. In de begroting zijn de effecten verwerkt van de Najaarsnota 2016 en de September- en Decembercirculaires van het gemeentefonds. Hierover is de raad reeds geïnformeerd. Op de posten die tot het bijgestelde perspectief hebben geleid gaan wij dan op deze plek niet meer in.

C. Gevolgen oude besluitvorming (tot en met begroting 2017)

In het saldo van de door de raad vastgestelde begroting zit nog een groot aantal oude taakstellingen verwerkt. Het gaat hierbij om taakstellingen waartoe is besloten tot en met de begroting 2017 en waarvan de gevolgen nu door doorwerken in het financiële beeld.

Ter toelichting geven we hier nog een kort aan wat de inhoud van de diverse oude taakstellingen is.

C1. Alternatieve dekking voor OZB verhoging (Kadernota 2017)

Tijdens de behandeling van de meerjarenbegroting 2017-2020 in de raad is een amendement aangenomen over de door het college voorgestelde OZB-verhoging. Ten gevolge van dit amendement is de verhoging van de OZB met € 360.000 teruggedraaid. Het tekort dat daardoor ontstond zou moeten worden ingevuld door efficiencymaatregelen.

C2. Beheerplannen ingroei dotaties (Kadernota 2017)

Door een grote eenmalige storting in de voorziening vanuit de Bestemmingsreserve onderhoud openbare ruimte en door het uitsmeren van verwachte pieken over maximaal drie jaar kan de jaarlijkse dotatie tot en met 2024 beperkt blijven tot € 1.200.000 in plaats van de € 1.495.000 over de gehele looptijd. Dit betekent de eerste jaren een lagere dotatie van € 295.000. Vanaf 2025 moet de jaarlijkse dotatie dan € 1.705.000 bedragen om de opgave in de jaren daarna op te vangen.

C3. Beheerplannen (begroting 2017)

Binnen de plannen voor beheer en onderhoud besparingen realiseren door een combinatie van:

- De verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud over te dragen aan verenigingen of anderen;
- Burgerparticipatie;
- Afstoten van het eigendom.

Dit zal in de gehele breedte van het beheer en onderhoud plaatsvinden (landgoederen, groen, accommodaties en openbaar gebied).

C4. Uitvoering subsidiebeleid BplusC (Kadernota 2017)

Uitgangspunt van deze taakstelling is dat de uitvoering van de subsidiëring voor de maatschappelijke stages en het muziekonderwijs kan anders worden aangepakt. Hierdoor kan verlaging van de lasten worden bereikt.

C5. Accommodaties waaronder ambtelijke huisvesting (begroting 2017)

Voor een belangrijk deel wordt een bezuiniging behaald door het gezamenlijk huisvesten van de werkorganisatie voor de gemeenten Wassenaar en Voorschoten. Verder vindt in de komende jaren een integrale optimalisatieslag plaats van de vastgoedportefeuille in Wassenaar.

Verwachting is dat de optimalisatieslag van de vastgoedportefeuille ook een structurele bijdrage zal leveren bij het bereiken van de taakstelling.

C6. Meer met mensen, minder met papier (begroting 2017)

De komende jaren willen wij efficiënter omgaan met de ambtelijke capaciteit. Dit moet gebeuren door efficiënter te werken en (beleids)taken te verminderen.

C7. Klimaat en duurzaamheid(begroting 2017)

De raad heeft een ambitieus duurzaamheidsprogramma vastgesteld. Daarin heeft de voorbeeldpositie van de gemeente prioriteit. Naast het doel voor reductie van CO2 is er een bijkomend voordeel ten aanzien van de beperking van energiekosten.

Nu voor de komende jaren het klimaatprogramma wordt uitgerold, voorzien we een structurele bezuiniging op de huidige energiekosten. Als referentiepunt fungeert de energierekening 2015. Anticiperend hierop wordt een taakstelling opgenomen voor reductie van de huidige energiekosten van € 25.000 in 2018 oplopend tot € 100.000 in 2020.

C8. Verkoop onroerend goed(Kadernota 2016)

Met deze taakstelling is het de bedoeling om door verkoop van onroerend goed structureel lasten vrij te maken. Dat kan alleen door het wegvallen van de beheerlasten. Verder is er sprake van een jaarlijks incidentele opbrengst uit de verkoop.

C9. Uren tlv projecten derden/grondexploitatie

Door ambtelijke uren toe te rekenen aan grondexploitaties worden kosten doorberekend aan derden. Dit zou voor de gemeente een voordeel moeten opleveren. Deze taakstelling is niet te realiseren, voor deze taakstelling is alternatieve dekking aangegeven.

C10. Efficiëntietaakstelling bouwleges

Oorspronkelijk was deze taakstelling bedoeld om toe te groeien naar 100% kostendekkende bouwleges. Dit door verlaging van de lasten. Deze taakstelling is niet te realiseren, voor deze taakstelling is alternatieve dekking aangegeven.

C11. Niet realiseren taakstelling accommodaties (begroting 2017)

Op dit moment is op basis van het businessplan accommodaties duidelijk dat een deel van de taakstelling accommodaties niet kan worden gerealiseerd. Deze is dan ook opgenomen in het tekort. Voor deze taakstelling is alternatieve dekking aangegeven.

D. Totaal gevolgen oude besluitvorming

Ten gevolge van oude besluitvorming moet er, om "schoon" aan de begroting 2018 te beginnen, nog een taakstelling worden ingevuld van € 1,6 miljoen in 2018 tot € 2,5 miljoen in 2021. In dit bedrag zijn dus nog niet de ontwikkelingen begrepen die zich hebben voorgedaan ten opzichte van de stand die bij de raad bekend is (B).

E. Overige ontwikkelingen

Na de laatst gemelde wijzigingen uit Najaarsnota 2016, en September- en Decembecirculaire zijn er nog enkele aanvullende ontwikkelingen te melden:

- E1: Autonome ontwikkelingen en nieuw beleid Kadernota
- E2: Gevolgen voorjaarsnota
- E3: Ontwikkeling bijdrage WODV

Toelichting op de posten E1 tot en met E3

E1. Gevolgen autonome ontwikkelingen en nieuw beleid/Kadernota 2018-2021

In de ramingen is een aantal posten voor nieuw beleid en autonome ontwikkelingen verwerkt. Een overzicht hiervan staat in de volgende tabel.

Tabel 2 Autonome ontwikkelingen en nieuw beleid Kadernota 2018-2021

Omschrijving nieuw beleid/autonome ontwikkelingen	2018	2019	2020	2021
a. Veiligheidsregio Haaglanden begroting 2018	52	52	52	52
b. Knelpunten bouwtoezicht	-50	-50	-50	-50
Idem dekking tlv bouwleges	51	51	51	51
c. ToekomstVISIE onderwijsvoorzieningen	pm	pm	pm	pm
d. Onderzoek nieuwe sporthal	pm	pm	pm	pm
e. Wijkbeleid	-13	-13	-13	-13
f. Beschermd wonen Sensoor	pm	pm	pm	pm
g. Beschermd wonen AKJ en kindertelefoon	pm	pm	pm	pm
i. Omgevingsdienst Haaglanden begroting 2018	8	8	8	8
j. Reg. Agenda omgevingsvisie	20			
k. Planontwikkeling nat. Park Hollandse duinen	15			
l. Kapitaallasten investeringen 2020 beheerplan bruggen				1
m. Kapitaallasten investeringen 2020 beheerplan water				2
n. Kosten invoering omgevingswet	pm	pm	pm	pm
	83	48	48	51

TOELICHTING OP DE POSTEN VAN DE KADERNOTA

a. Veiligheidsregio Haaglanden (€ 52.000 nadelig)

Door de ontwikkelingen in de arbeidskosten en trendmatige ontwikkelingen gebaseerd op berekeningen van het CPB nemen de kosten structureel toe met € 52.000.

b. Knelpunten bouwtoezicht (budgettair neutraal)

Bij toezicht bouw staat een bedrag van € 51.000 aan extra legesopbrengsten Wabo geraamd. Deze legesopbrengsten waren bedoeld voor de dekking van extra inhuur voor bouwtoezicht in verband met de bouw van grote projecten. Voor deze extra inhuur was jaarlijks € 50.000 aan uitgaven geraamd. De extra legesinkomsten betroffen geen werkelijke extra legesinkomsten, maar waren gereserveerde legesopbrengsten.

In afgelopen jaren zijn daadwerkelijk uitgaven gedaan voor de extra inhuur voor bouwtoezicht in verband met de bouw van grote projecten. Dit is nu niet meer noodzakelijk.

Zowel de bovengenoemde uitgaven en inkomsten staan in de meerjarenbegroting en kunnen structureel worden afgeraamd.

c. Toekomstvisie onderwijsvoorzieningen(pm)

In het kader van door de raad vastgestelde "Startnotitie Onderwijshuisvesting Wassenaar 2018-2027" wordt er een Integraal Huisvestingsplan (IHP) opgesteld, gericht op de toekomstige gewenste capaciteit en spreiding van de onderwijsvoorzieningen in de gemeente. Daarbij wordt ook rekening gehouden met maatschappelijke ontwikkelingen, zoals brede school, integraal kind Centrum en/of combinatie van functies waaronder kinderopvang. Ook wordt aandacht besteed aan verduurzaming van de onderwijsgebouwen.

Wat de gemeentelijke financiële consequenties van het op te stellen IHP vanaf 2018 zullen zijn kan op voorhand niet worden aangegeven. Het IHP zal dit inzichtelijk moeten maken. Om die reden is er een PM post op te nemen voor dit onderwerp.

d. Onderzoek sporthal (pm)

De huidige sporthal De Schulpwei is afgeschreven en moet vervangen worden. Naar de (on)mogelijkheden van een nieuwe sporthal wordt momenteel onderzoek gedaan. In dit onderzoek wordt ook de vervanging van de gymzaal aan de Burmanlaan meegenomen. Onderzoek naar een nieuwe sporthal is nog actueler geworden na afkeuring van deze gymzaal. De gymzaal werd onder andere gebruikt voor bewegingsonderwijs basisonderwijs. De gemeente is wettelijk verplicht dit onderwijs te accommoderen. Op basis van het onderzoek zullen er een aantal scenario's worden beschreven.

Op dit moment zijn de financiële gevolgen nog niet bekend en, ook niet of dit al voor 2018 zal gelden. De kosten voor daadwerkelijk een nieuwe sporthal/gymzaal zijn afhankelijk van de keuze voor een scenario. Voor het onderzoek is door de raad €40.000,- beschikbaar gesteld.

e. Wijkbeleid (€ 13.000 voordelig)

De verwachting is dat de kosten voor wijkbeleid de komende jaren zullen oplopen maar het huidige geraamde bedrag is vooralsnog te hoog. Indien er meer groei zit in de activiteiten en initiatieven rondom wijkbeleid zal er, naar schatting over twee tot drie een aanvraag worden gedaan in de Kadernota.

f/g. Kindertelefoon en Sensor (€ 18.000 en € 6.500 nadelig)

De VNG voert tot en met 2017 deze taken uit en bekostigt deze door een uitname uit het gemeentefonds. Deze uitname komt met ingang van 2018 te vervallen. De VNG stopt in 2018 met de subsidiering van de Stichting de Kindertelefoon, de Stichting AKJ (Vertrouwenswerk Jeugd) en de Stichting Sensor (Luisterend Oor) namens alle gemeenten. Deze taak moet met ingang van 2018 lokaal worden uitgevoerd. In de algemene ledenvergadering van de VNG is besloten dat de gemeenten deze taken zelf gaan bekostigen.

In principe zullen deze taken gecompenseerd worden in het gemeentefonds. Of dit voor het volledige bedrag zal zijn is op dit moment nog niet duidelijk. Hier kan dus nog een klein voor- of nadelig verschil uit voortkomen.

h. Omgevingsdienst Haaglanden begroting 2018(€ 7.900 nadelig)

In de begroting van de Omgevingsdienst is een hogere bijdrage voor Wassenaar opgenomen van ruim € 7.000.

i. Gemeentegrens overstijgende vraagstukken(€ 20.000 nadelig incidenteel)

Actuele en gemeentegrens overstijgende vraagstukken worden steeds vaker door meerdere gemeenten samen of in regionaal verband opgepakt. Het gaat om thematische onderwerpen zoals energietransitie en gebiedsgerichte gerichte onderwerpen als gebiedsuitwerkingen. Binnen de bestaande budgetten is hiervoor niet of zeer beperkt budget beschikbaar.

In 2018 wordt er in ieder geval in regionaal verband uitvoering gegeven aan diverse onderdelen van de regionale agenda omgevingsvisie 2040, Hart van Holland. Het betreft uitwerkingen die ook relevant zijn voor Wassenaar zoals de gebiedsuitwerking van de A/N44 en het onderzoek naar het behoud van de biodiversiteit. Deze onderzoeken kunnen ook inbreng leveren voor een omgevingsvisie voor Wassenaar.

Om deel te kunnen nemen aan onderzoeken en projecten voor de aanpak van gemeentegrens overstijgende vraagstukken is een bedrag nodig van minimaal € 20.000. Niet alle vraagstukken zijn op dit moment bekend. Aan de planning en de projectplannen voor de regionale agenda wordt momenteel gewerkt. Een exact budget is daardoor nu lastig te bepalen.

j. Nationaal Park Hollandse Duinen (€ 15.000 nadelig incidenteel)

De verkiezing van "mooiste natuurgebied van Nederland" heeft ertoe geleid dat Nationaal Park Hollandse Duinen (NPHD) zich de komende jaren mag ontwikkelen tot een Nationaal Park van Wereldklasse. Wassenaar vormt als 'Landgoed aan zee' een belangrijk onderdeel van Hollandse Duinen. NPHD draagt bij aan de bestaande waarden van natuur, landschap, recreatie en cultuurhistorie. Deze waarden worden versterkt door ze expliciet te maken (via verhalen) en door natuur- en recreatiegebieden met elkaar te verbinden waar dat nu ontbreekt.

Betrokken partijen werken aan de realisatie van het Nationaal Park waarbij voor 2018 € 15.000 nodig is voor:

- Ontwikkeling van een organisatie- en financieringsmodel voor NPHD;
- Digitale en fysieke zichtbaarheid van het gebied waarvoor een merkstrategie de basis zal zijn;
- Een ondernemersnetwerk dat verder uitgebouwd wordt en het gedachtegoed van Hollandse Duinen uitdraagt;
- Een ontwikkelagenda die voortkomt uit een gezamenlijk ambitiedocument.

k/l. Kapitaallasten beheerplannen (€ 3.200 nadelig)

In de beheerplannen en in de meerjarenbegroting 2017-2020 zijn investeringen geraamd voor de jaarschijf 2020. De kapitaallasten daarvan nemen we mee in 2021.

m. Invoering Omgevingswet (pm)

In 2019 doet de Omgevingswet zijn intrede. Deze wet stelt de gebruiker centraal, moet zorgen voor minder en overzichtelijke regels, meer ruimte voor initiatieven, lokaal maatwerk, een samenhangende benadering van de fysieke leefomgevingen en werken vanuit vertrouwen. Dit is een complexe opgave dat we op een programmatische aanpak oppakken (advies VNG). In 2017 moet de bestuurlijke ambitie bepaald gaan worden binnen de beschikbare financiële ruimte. Op basis van deze ambitie wordt een programmavisie Omgevingswet en een programmaplan gemaakt met een financiële doorrekening.

E2. Gevolgen Voorjaarsnota (€ 43.000 nadelig)

In de Voorjaarsnota zaten ook structurele effecten voor 2018 en verdere jaren. In de tabel hieronder is het structurele effect van de VJN opgenomen voor 2018 en verder.

Tabel 3 Financiële gevolgen Voorjaarsnota 2017

+ = voordeel; - = nadeel (x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Gecorrigeerd Effect VJN	-43	-18	-18	-26

E3. Ontwikkeling bijdrage WODV (€ 301.400 nadelig)

In de meerjarenbegroting van de WODV is een aantal ontwikkelingen verwerkt dat invloed heeft op de bijdrage van Wassenaar. Belangrijke afwijkingen ontstaan door de verhoging van het werkgeversaandeel in de pensioenpremies (€ 135.000) en het aandeel van Wassenaar in het Informatiebeleidsplan (€ 213.000).

Tabel 4 Gevolgen begroting WODV

Bijdrage Wassenaar MJB 2017	15.319.261	15.137.284	15.034.152	15.034.152
Salarisontwikkeling aandeel Wassenaar	148.487	148.487	148.487	148.487
IBP aandeel Wassenaar	213.001	234.440	250.425	250.425
Uitbesteding repro aandeel Wassenaar	-37.551	-37.551	-37.551	-37.551
Ontwikkeling kapitaallasten aandeel Wassenaar	-22.566	11.206	33.729	48.658
Meer met mensen, minder met papier **	-90.000	-180.000	-270.000	-360.000
Totaal ontwikkelingen Wassenaar	211.371	176.582	125.090	50.018
Bijdrage gemeente Wassenaar na wijzigingen	15.530.632	15.313.866	15.159.242	15.084.170

*** Het verschil met het bedrag uit tabel 1 voor bijdrage aan de WODV wordt veroorzaakt doordat de taakstelling mensen/papier in die tabel als aparte regel is opgenomen (punt C6).*

F. Totaal te bezuinigen

In totaal staat Wassenaar voor een taakstelling die oploopt tot € 2,3 miljoen in 2021. Een overzicht van de bezuinigingen met toelichting is opgenomen in het volgende hoofdstuk.

2 De bezuinigingen uitgewerkt

Bezuinigen is op dit moment niet meer mogelijk zonder tegen grote consequenties aan te lopen. Dit kan zijn voor de gemeentelijke organisatie, voor de samenleving in Wassenaar, of beide. Ook hebben de bezuinigingsplannen directe invloed op het niveau van de bestuursondersteuning voor college én raad. Zonder dat is een sluitende begroting niet langer te realiseren.

Het financieel perspectief in hoofdlijnen, zoals gepresenteerd in de inleiding, kan als volgt worden samengevat.

Tabel 5 **Samenvatting financieel perspectief**

+ = voordeel; - = nadeel (x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
A. Saldo na vaststelling begroting door raad	0	0	296	420
B. Bijgesteld meerjarenperspectief bekend bij raad	359	432	631	707
C. Totaal gevolgen oude besluitvorming	-1.585	-1.695	-2.380	-2.470
D. In te vullen taakstelling op basis van meerjarenbeeld (B+C)	-1.226	-1.263	-1.749	-1.763
E. Voorjaars- en kadernota	-427	-423	-461	-487
F. Totaal te bezuinigen (D+E)	-1.653	-1.686	-2.210	-2.250

In de tabel hieronder staan de bezuinigingsmaatregelen opgesomd die tot een sluitend meerjarenperspectief zullen leiden.

Tabel 6 **Invulling bezuinigingen**

+ = voordeel; - = nadeel (x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Invulling:				
Oude taakstellingen begroting 2017				
G1. Amendement OZB				
- Korten post onvoorzien	28	28	28	28
- Stoppen met expatcentrum	6	6	6	6
- Schrappen landelijk overleg kust	1	1	1	1
- Halveren budget incidentele subsidies	15	15	15	15
- Verminderen overhead bestuur	36	36	36	36
- Verminderen ceremoniële ondersteuning	4	4	4	4
- Bestuur en ondersteuning, met name raadswerkzaamheden	73	73	73	73
- Waterbeheeractiviteiten onderbrengen in VGRP	175	175	175	175
G2. Aanpassing beheerplannen aan lagere dotaties	472	383	295	295
G3. Beheerplannen	50	100	200	200
G4. Uitvoering subsidiebeleid BplusC	33	67	100	100
G5. Accommodaties (waaronder ambtelijke huisvesting)	0	0	200	200
G6. Meer met mensen, minder met papier	60	120	180	240
G7. Klimaat en duurzaamheid	25	50	100	100
G8. Verkoop onroerend goed	325	325	300	275
G9. Stoppen met concerten en tentoonstellingen in de Paauw	pm	pm	pm	pm
G10. Stoppen met bijdrage aan Beelden aan Zee		15	15	15
Overige invulling taakstellingen				
G11. Structureel voordeel sociaal domein/reëel ramen obv uitkomst jaarrekening 2016	784	830	874	874
G12. Nadeel jeugdzorg/reëel ramen obv uitkomst JR16	-519	-548	-548	-548
G13. Voordeel voorzieningen WMO	190	190	190	190
G14. GR Kust-, Duin- en Bollenstreek/ uitvoering WSW	-90	-111	-134	-126
G15. Stoppen met planvorming Valkenburg	0	50	50	50
G16. Realistisch ramen OGB projecten	pm	pm	pm	pm
G17. Budgetcorrecties/afromingen	100	88	88	88
G. TOTAAL INGEVULD	1.768	1.897	2.248	2.291
H. Totaal te bezuinigen meerjarensaldo (= F)	-1.653	-1.686	-2.210	-2.250
I. Saldo (+ is voordeel)	115	211	38	41

TOELICHTING OP DE BEZUINIGINGSVOORSTELLEN

Het overzicht van de bezuinigingen uit tabel 6 is gebaseerd op keuzes die het college heeft gemaakt. Dat wil niet zeggen dat hiervoor geen alternatieven mogelijk zijn. Wel moeten deze mogelijke alternatieven dan voor tenminste dezelfde structurele dekking in het meerjarenbeeld zorgen.

Een overzicht van de alternatieve bezuinigingen is opgenomen in bijlage 1, achterin dit boekwerk. Daarnaast gaan wij bij hoofdstuk 3 in op enkele suggesties die in de raad zijn gedaan.

De bezuinigingen zoals het college die voorstelt vallen uiteen in twee groepen:

1. Bezuinigingen als gevolg van oude taakstellingen;
2. Nieuwe bezuinigingen als gevolg van autonome ontwikkelingen en nieuw beleid.

2.1 Bezuinigingen als gevolg van oude taakstellingen

G1. Amendement OZB

De taakstelling die het gevolg was van het niet doorgaan van de verhoging OZB (amendement) is gedeeltelijk ingevuld door efficiencymaatregelen en scherper ramen. Daarnaast is € 175.000 aan waterbeheeractiviteiten ondergebracht in het Verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (VGRP). Dit is mogelijk doordat met het vaststellen van het VGRP ruimte ontstaat in de exploitatie. Deze bezuiniging leidt daarmee niet tot hogere lasten voor de inwoners.

Maatschappelijk effect/dilemma:

- Als het budget voor incidentele subsidies gehalveerd wordt, kunnen innovatieve ideeën uit de samenleving minder ondersteund worden vanuit de gemeente. Deze innovatie is vanuit de hoofdgedachte binnen het Sociaal Domein wel nodig om meer verantwoordelijkheid bij de inwoners en organisaties neer te leggen en samenwerking te stimuleren, de basis onder het principe 'kleine overheid, grote burger';
- De efficiencymaatregelen hebben gevolgen voor het expatcentrum en voor de ceremoniële taken.

G2/G3. Aanpassing beheerplannen aan lagere dotaties/ overig beheerplannen

De plannen voor de beheerplannen zijn verlaagd met de taakstellende korting. De bezuiniging is daarmee gerealiseerd.

Voor de taakstelling beheerplannen is onderstaand voorstel gedaan.

Tabel 7 Maatregelen beheerplannen

Maatregel	Bedrag
Openbare verlichting; deel masten toch niet schoonmaken: besparing € 5.000 (visueel; algengroen aangeslagen masten accepteren, daarmee niet meer voldoen aan niveau B)	€ 5.000
Spelen; speeltoestellen niet vervangen en saneren van kleinere speelplekken € 5.000 (indicatief bedrag, daarmee wordt niet meer voldaan aan de richtlijnen voor verdeling faciliteiten over de wijk)	€ 5.000
Verlagen post onvoorzien wegmeubilair	€ 2.300
Water; vervangen beschoeiingen door diervriendelijke oevers, niet altijd mogelijk en wenselijk.	€ -
Wegen; stil asfalt te zijner tijd door gewoon asfalt vervangen € 10.000.	€ 10.000
Bruggen; bruggen verwijderen als ze op zijn. Dan niet direct in 2018 geld uit te sparen	€ -
Groen, bv. verwijderen banken/picknicksets; € 2.700 minder kosten op jaarbasis.	€ 2.700
Omzetten van halfheesters naar bodembedekkende heesters	€ 2.000
Lagere dotatie aan voorziening Wegen	€ 23.000
Totaal	€ 50.000

Maatschappelijk effect/dilemma:

- Enkele voorzieningen in de openbare ruimte gaan in aantal (speeltoestellen), kwaliteit (stil asfalt, groen en lichtmasten) achteruit of worden geheel verwijderd (picknicktafels). Dit is een lichte afname van het kwaliteitsniveau van de buitenruimte.
- Het risico bestaat dat het onderhoud niet kan plaatsvinden op het afgesproken niveau B. In zijn algemeenheid moet daarbij opgemerkt worden dat voor het beheren van de openbare ruimte vanuit het kenniscentrum CROW, diverse landelijk opererende expertisebureaus en ervaringen binnen de gemeente en daarbuiten gebleken is dat een basisniveau (B) de meest optimale kosten/baten verhouding biedt. Op een hoger niveau wordt meer geld uitgegeven dan strikt noodzakelijk voor een verantwoord beheer, maar bij een lager niveau is de kans op kapitaalvernietiging aanwezig omdat sneller zwaardere maatregelen noodzakelijk zijn. Op basis hiervan zijn de kosten voor het beheren van de kapitaalgoederen in de beheerplannen daarom doorgerekend op een niveau B. Hier zit geen verdere vakinhoudelijke visie achter maar een afweging van kosten en baten voor de lange termijn. Vanuit de vakafdeling wordt daarom negatief geadviseerd over het verlagen van het onderhoudsniveau naar C-niveau. Beheerniveau verlagen, is onwenselijk. Wel vindt er nader onderzoek vanuit een realistische benadering plaats.

G4. *Uitvoering subsidiebeleid BplusC*

Aan BplusC is per brief medegedeeld dat hun subsidie de komende jaren wordt verlaagd. De bezuiniging is daarmee gerealiseerd.

Maatschappelijk effect/dilemma:

- Uitgangspunt is dat de uitvoering van de subsidiëring voor de maatschappelijke stages en het muziekonderwijs anders kan worden aangepakt waardoor verlaging van de lasten kan worden bereikt. De brief aan BplusC is reeds verzonden. Het gaat hierbij om de voortgang van een reeds ingeboekte taakstelling, de bezuiniging is gerealiseerd en het maatschappelijk effect wordt vooralsnog klein geacht.

G5. *Accommodaties (w.o. ambtelijke huisvesting)*

Voor het efficiënter huisvesten van de WODV wordt in opdracht van het Dagelijks Bestuur van de WODV een businesscase gemaakt. Met de uitkomst van deze businesscase kan een bijdrage worden geleverd aan de Wassenaaarse taakstelling "accommodaties" van € 0,5 miljoen. Het uitgangspunt voor de businesscase is centrale huisvesting van het kantoorpersoneel aan de Johan de Wittstraat in Wassenaar en een gezamenlijke centrale locatie voor de werf in de Dobbewijk in Voorschoten.

Dit vraagt om keuzes die de dienstverlening kunnen raken en om investeringen van beide gemeenten. Afwegingen die lastig zijn te maken zolang niet meer duidelijkheid is over de bestuurlijke toekomst van Wassenaar en Voorschoten. Na de zomer zal er op basis van de businesscase een voorstel komen.

Concrete maatregelen:

- a. Het samen met Voorschoten centraliseren van de werf op de centraal gelegen locatie in de Dobbewijk heeft synergievoordelen, zij het beperkt (immers de werkzaamheden moeten in beide gemeenten uitgevoerd worden). Koop of huur van een andere locatie geeft ten opzichte van de huidige (financieel afgeschreven) locatie een kostenverhoging. De werflocatie kan door de verplaatsing vrijgespeeld worden voor herontwikkeling van het havengebied zoals verwoord in de structuurvisie;
- b. De aanpassingen die nodig zijn voor het inhuizen van alle ambtenaren aan de Johan de Wittstraat en het handhaven van het KCC aan de Johan de Wittstraat vraagt een investering in het huidige jaren '70 cellenkantoor. Ook moet een post in de begroting worden opgenomen voor het planmatig onderhoud aan dit pand;
- c. Het centraliseren van alle diensten in het sociaal domein waardoor een 0-100 loket gevormd zou kunnen worden, zou synergie voordelen kunnen bieden. Nu zijn deze diensten verdeeld over de locatie aan de Rijksstraatweg, het Van Heeckerenhuis, en de Paauw. Er zijn een aantal opties verkend waaronder het onderbrengen in het Gemeentekantoor en het plaatsen van nieuwe tijdelijke huisvesting, deze blijken niet haalbaar.

Voor de overige te behalen taakstelling zal naar de gehele vastgoedportefeuille worden gekeken. Daarbij zullen constructies worden onderzocht waarbij financiering, verduurzaming en onderhoud door derden worden verricht.

Maatschappelijk effect/dilemma

- We vinden het belangrijk dat onze medewerkers hun werkzaamheden zo optimaal mogelijk kunnen uitvoeren in samenhang, zonder veel pendelbewegingen tussen de verschillende locaties en vanuit eigentijdse locaties & voorzieningen. Dit komt uiteindelijk de dienstverlening aan onze inwoners ten goede.

G6. Meer met mensen, minder met papier

Het college heeft sterk gestuurd op het realiseren van een zo klein mogelijk bedrag voor autonome ontwikkelingen en nieuw beleid in deze kadernota. Dit is met name gebeurd om het mogelijk te maken gevolgen van de taakstelling "Meer met mensen, minder met papier" wat te verzachten. Het uiteindelijke bedrag is verlaagd met € 120.000 in 2021 (zie tabel 8).

Tabel 8 Aangepaste raming meer met mensen, minder met papier

+ = voordeel; - = nadeel (x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Aangepaste bedragen meer met mensen, minder met papier	60	120	180	240

Voor invulling van deze taakstelling zijn de volgende onderwerpen ingebracht. De komende tijd werken wij aan een nadere uitwerking.

- het stelsel van mandatering en bevoegdheden tussen raad en college efficiënter maken en hierbij Voorschoten als voorbeeld te nemen. Specifiek meer mandatering van het college en afschaffen van de behandeling van principeverzoeken op raadsniveau;
- stoppen met het ontwikkelen van nieuw sectoraal ruimtelijk beleid. Het omgevingsplan is straks leidend;
- beëindigen van de uitvoering (projecten, accountmanager, subsidiëring) van beleid op het thema cultureel erfgoed en dit overlaten aan de eigen kracht van de Wassenaarse samenleving;
- verminderen van de inzet op regionale ruimtelijke projecten;
- een LEAN inrichting van het proces van gehele besluitvorming en bezwaar en beroep met als uitgangspunt kwalitatief hoogwaardige en bovenal juridisch houdbare besluitvorming. Onder andere door juridische advisering meer aan de voorkant van besluitvorming in te richten. Hierdoor na enkele jaren minder- en minder complexe bezwaar en beroepzaken in de gemeente Wassenaar. Dit zal een formatieve besparing mogelijk maken;
- versterken stevigheid en professionaliteit van advisering door juristen en management met als doel krachtige advisering aan bestuurders;
- onderbouwd negatieve juridische advisering door ambtenaren wordt bestuurlijk in de basis altijd overgenomen (Als het niet kan, niet doen!);
- optie centraliseren juristen in apart team wordt betrokken in het LEAN traject;
- instellen taskforce deregulering met als doel het verlichten van de regeldruk voor de Wassenaarse bevolking en ondernemers. De taskforce betreft hierbij ook de winst die is te behalen door regelgeving tussen Voorschoten en Wassenaar te harmoniseren;
- bezien beleid sport en cultuur;
- geen kwaliteitsmanager sociaal domein aanstellen;
- efficiencyslag op de verkoop van snippergroen;
- stoppen met een evenementenkalender en toeristisch overleg;
- stoppen met accountfunctie bedrijven;
- afschaffen kapvergunning;
- afschaffen Welstandscommissie;
- geen principeverzoeken meer mogelijk maken.

Zoals al in de inleiding gezegd, de bezuiniging moet voor het grootste deel worden gerealiseerd door het stoppen met concrete taken. Een belangrijke opmerking moet daarbij worden gemaakt.

Conform de afspraken die Wassenaar heeft gemaakt met de WODV (bijdrageregeling) is er sprake van een ingroeimodel voor vier jaar. Dit betekent dat de WODV in 2021 het totale bezuinigingsbedrag in de begroting moet hebben gerealiseerd. Tot die tijd is er ingroei van jaarlijks 25% van de totale bezuiniging. Consequentie hiervan is *dat de volledige takenvermindering op 1 januari 2018 realiteit is. Om in 2021 het bedrag van € 240.000 te kunnen realiseren moet alle te bezuinigen taken per 1 januari 2018 worden stopgezet.*

Maatschappelijk effect/dilemma

Het realiseren van deze taakstelling is dus mogelijk, maar heeft consequenties voor de organisatie en voor de dienstverlening aan burgers en aan het gemeentebestuur. Het betekent een vermindering van de formatie met ongeveer vijf volledige formatieplaatsen, vooral op het gebied van beleid. Een dergelijke vermindering van de formatie kan niet zonder gevolgen blijven voor de dienstverlening een burger, maar ook aan die van het gemeentebestuur zelf.

Een complicerende factor bij het invullen van deze taakstelling is, dat ook aan andere voorgestelde bezuinigingen personele consequenties zitten. Die komen nog bovenop de bedragen voor meer met mensen en minder met papier.

De gemeente kiest met deze taakstelling voor een duidelijk andere koers. Een terugtrekkende koers van meer loslaten en meer vertrouwen op de eigen kracht van de Wassenaarse samenleving.

G7. Klimaat en duurzaamheid

Bezuinigingen op energiekosten van de gemeente worden in 2018 bereikt door het afstoten van vastgoed (Zonneveldweg en Den Deijl). En verder door een begin te maken met de verduurzaming van al het gemeentelijk vastgoed. Een proces van enkele jaren.

G8. Verkoop onroerend goed

De komende tijd wordt vastgoed verkocht. Hiervoor is een projectleider benoemd en een taskforce ingesteld. Vanwege de incidentele aard van de opbrengst zullen wij de invulling van deze taakstelling vanaf 2020 stapsgewijs afbouwen met € 25.000 per jaar. Het nadeel dat daardoor ontstaat vullen wij in met alternatieve *structurele* bezuinigingen.

Verkoop van onroerend goed leidt ook tot lagere beheerlasten. Deze zijn naar hun aard wel structureel en zullen dan ook in de toekomst als bezuiniging worden ingeboekt.

G9. Stoppen met concerten en tentoonstellingen in de Paauw

Het behoort niet primair tot de taak van de gemeente om concerten en tentoonstellingen te organiseren. Daarom is deze taak als bezuiniging opgevoerd. Hoeveel dit oplevert is nog niet exact te berekenen, daarom is deze post pm geraamd.

G10. Stoppen met bijdrage aan Beelden aan Zee

Het contract voor Beelden aan Zee loopt tot en met 2018. Vanaf 2019 kan er een bedrag vrijvallen van € 15.000.

Maatschappelijk effect/dilemma's

Gering, maar afhankelijk van welke panden worden verkocht.

2.2 Nieuwe bezuinigingen als gevolg van autonome ontwikkelingen en nieuw beleid

G11 t/m 14. Structureel voordeel sociaal domein/reëel ramen

Bij de Wmo is sprake van een structureel overschot. Met ingang van de Voorjaarsnota 2017 wordt dit voordeel ingeboekt. Tegenover het voordeel op de Wmo staan nadelen op de taakvelden jeugdzorg en WSW. Per saldo levert dit een voordeel op van bijna vier ton.

Tabel 9 Gevolgen reëel ramen sociaal domein

+ = voordeel; - = nadeel (x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Structureel voordeel sociaal domein/reëel ramen	784	830	874	874
Nadeel jeugdzorg/reëel ramen o.b.v. uitkomst jaarrekening 2016	-519	-548	-548	-548
Voordeel voorzieningen WMO	190	190	190	190
Tekort WSW	-90	-111	-134	-126
Totaal bezuiniging uit sociaal domein	365	361	382	390

Maatschappelijk effect/dilemma

- De voordelen in het sociaal domein komen voort uit afrozingen van te ruimte budgetten. De maatschappelijke consequenties hiervan zijn verwaarloosbaar. Tegenover het voordeel staan nadelen op de taakvelden jeugdzorg en participatiewet als gevolg van het reëel ramen. Het maatschappelijke gevolg hiervan is positief.

G15. Stoppen met planvorming Valkenburg

Er is jaarlijks budget beschikbaar in de strijd voor een brede groene buffer. Dit geld is bestemd voor ondersteuning, onderzoek naar alternatieve plannen, communicatie en dergelijke. Zonder dit bedrag kunnen de plannen van Katwijk en Rijksvastgoedbedrijf op Katwijk's grondgebied doorgaan, waarbij zij zich dienen te houden aan de wet- en regelgeving. Bij de bestemmingsplanprocedure kan dan gereageerd worden op de plannen.

Maatschappelijk effect/dilemma

- We gaan er vanuit dat in 2017 en 2018 het project locatie Valkenburg ten einde loopt. Dat betekent dat vanaf 2019 geen inzet van middelen meer nodig is, te meer daar er een bestemmingsreserve Groene Buffer is gevormd. Het maatschappelijk effect van deze maatregel is gering.

G16. Realistisch ramen OGB projecten

De ramingen van OGB zijn gebaseerd op kengetallen en de grootte van het areaal. Uit de jaarrekeningen blijkt dat het heel lastig is om deze planning uit te voeren. De capaciteit van OGB is hiervoor onvoldoende.

Daarom passen we de ramingen aan de beschikbare ambtelijke capaciteit aan, in plaats van deze te baseren op de berekende behoefte.

Maatschappelijk effect/dilemma

- Verlaging van het onderhoudsniveau, zie bij bezuiniging G2/3 beheerplannen.

G17. Budgetcorrecties/afomingen

Van een aantal posten is gebleken dat deze te ruim zijn geraamd.

Tabel 10 Budgetcorrecties en -afomingen

+ = voordeel; - = nadeel (x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Budgetafomingen/-correcties				
Correctie dubbeling fiscale bijtelling ambtswoning	27.575	27.575	27.575	27.575
Pensioenpremie Loyalis ex wethouders	12.500			
Afoming onderuitputting budget communicatie	30.000	30.000	30.000	30.000
Afoming onderuitputting budget WSW-inhuur	15.000	15.000	15.000	15.000
Brandkranen	5000	5000	5000	5000
Diverse	10.000	10.000	10.000	10.000
TOTAAL	100.075	87.575	87.575	87.575

Maatschappelijk effect/dilemma

Aangezien het hier gaat om afoming van budgetten waarop in voorgaande jaren geld over bleef zijn de maatschappelijke consequenties gering tot afwezig.

3 Alternatieven

Alternatieve bezuinigingen

Tijdens de eerste raadsbijeenkomst op 27 maart is met de raad een groot aantal alternatieve keuzes gedeeld. Op verzoek van de raad hebben wij deze mogelijke alternatieven bij deze kadernota gevoegd. Een totaaloverzicht is opgenomen in bijlage 1 bij deze nota.

Ook heeft de raad op 27 maart zelf suggesties voor bezuinigingen gedaan. Deze suggesties zijn door het college gezien en waar mogelijk overgenomen. Los van de algemene uitgangspunten die de raad heeft meegegeven (zie de inleiding) heeft het college overgenomen (zie tabel 4):

- Stoppen met expatcentrum;
- Verlagen incidentele subsidies;
- Bezuinigen op groenonderhoud (zie beheerplannen);
- Stoppen met planvorming Valkenburg;
- Afschaffen welstandcommissie;
- Afstoten panden volgens beheerplan accommodaties;
- Stoppen met bijdrage aan Beelden aan Zee.

De overige suggesties die de raad heeft gedaan zijn om verschillende redenen niet overgenomen.

- 2% generiek bezuinigen op GR-en: dit kan niet aangezien er afspraken zijn met andere gemeenten over taken en financiën. Afspraken met Gr-en zijn alleen aan te passen op langere termijn.
- Diverse bezuinigingen op sociaal domein zoals afschaffen van de rolstoel- en vervoersvoorzieningen, halveren meerkostenregeling en huishoudelijk hulp. Dit is niet volledig overgenomen, het college vindt dit onwenselijk. Wel is de raming afgestemd op het verwachte beroep dat op de regelingen gedaan zal worden. Dit leidt tot een structureel voordeel. Op pagina 21 is dit toegelicht.

Verdere informatie waar de raad om heeft verzocht

Naast een lijst met alternatieven voor de bezuinigingsvoorstellen van het college, heeft de raad tijdens de raadsbijeenkomst van 18 mei verzocht om aanvullende informatie over een aantal onderwerpen. De bedoeling is om zo beter voorbereid te zijn op raadsbehandeling van de kadernota. Het gaat hierbij om:

- Businesscase huisvesting;
- Lijst van panden voor strategische heroverweging;
- Toelichting op de (on)mogelijkheid om te bezuinigen door aanbesteden van energie.

Businesscase huisvesting

Op dit moment is de businesscase huisvesting nog niet gereed. Er moeten nog veel varianten worden uitgewerkt. Wij willen dat zorgvuldig doen. De planning is om de businesscase in de raad van september te behandelen.

Lijst van panden voor strategische heroverweging

Het op 19 april 2017 vastgestelde beheerplan vastgoed vermeldt over buiten het beheerplan vallende panden het volgende:

Op het moment van opstellen van dit Beheerplan zijn 62 panden waarbij geen veranderingen qua gebruik en functie zijn te verwachten. Van de overige elf panden zijn er veranderingen te verwachten. Besluitvorming door de raad over de toekomst van deze elf panden wordt voorbereid en geagendeerd via de termijnnagenda. In willekeurige volgorde betreft het de volgende objecten.

Tabel 11 Panden voor strategische heroverweging

Zonneveldweg 55a, voormalig Buurtcentrum Oostdorp
Johan de Wittstraat 45, kantoor
Johan de Wittstraat 41-43, opslag
Kerkstraat 75, De Warenar
Raadhuislaan 22, De Paauw, kantoor
Raadhuislaan 22 naast, opstal groen
Dr. Mansveltkade 1, Sporthal De Schulpwei
Burmanlaan 69, gymzaal
Van Polanenpark 243
Van Polanenpark 105
Paauwlaan 2c
Totaal

Aanbesteden energie

Elektriciteit en aardgas is reeds meerdere malen aanbesteed. Energie koopt Wassenaar met Engie direct in op de markt. Daar zit een kleine marge op voor het verduurzamen van energie (groencertificaten) en voor de administratie. Op deze wijze van aanbesteden kan geen voordeel meer worden behaald en zijn we vooral afhankelijk van de ontwikkeling van de marktprijs. De laatste jaren was deze vooral naar beneden gericht.

Wel zijn er mogelijkheden om te kijken naar andere methoden van energielevering zoals het in de markt zetten van duurzaamheidsprojecten waarbij energie duurzaam en het liefst goedkoper wordt opgewekt. Bijvoorbeeld zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed.

Verder kan er ook steviger ingezet worden op het verminderen van energieverbruik, bijvoorbeeld het functionerend maken van het klimaatstelsel van het gemeentekantoor in Wassenaar.

4 Risico's en kanttekeningen

Op dit moment zijn er met name drie risico's te benoemen:

1. Gevolgen Meicirculaire;
2. Plannen nieuwe kabinet;
3. Bestuurlijke toekomst.

Ad.1 Gevolgen Meicirculaire

Op dit moment zijn er nog formatiebesprekingen gaande maar is er nog geen zicht op een nieuw kabinet. Daarmee zijn ook de plannen van het kabinet voor de financiering van de gemeenten niet bekend. De verwachting is dat de gevolgen van de Meicirculaire niet groot zullen zijn gezien de demissionaire status van het kabinet.

Ad.2 Plannen nieuw kabinet

De VNG heeft aan de formateur een brief gestuurd met de speerpunten voor de komende jaren. Deze speerpunten liggen vooral op het gebied van duurzaamheid, veiligheid en het sociaal domein.

In hoeverre het rijk voor de verwezenlijking hiervan geld beschikbaar zal stellen is ongewis. Wel heeft de VNG er in haar brief op gewezen dat partnerschap tussen rijk en gemeenten onontbeerlijk is. Naar de mening van de VNG past hierbij geen "Eenzijdige ingrepen in het Gemeentefonds, apparaatskortingen en de opschalingskorting. Ze leggen een hypotheek op het gezamenlijk aanpakken van wat ons te doen staat en gaan uiteindelijk ten koste van onze inwoners".

In hoeverre het nieuwe kabinet aan deze oproep gehoor zal geven is onbekend.

Ad. 3 Consequenties bestuurlijke toekomst.

De bezuinigingen uit deze Kadernota vereisen pijnlijke en ingrijpende maatregelen. Deze zullen soms gepaard gaan met grote maatschappelijke impact en met gevolgen voor het voorzieningenniveau en de sociale structuur. Het willen behouden van bestuurlijke zelfstandigheid heeft een prijs.

Wij zien echter geen andere mogelijkheid dan te bezuinigen op onderwerpen die de meeste inwoners van Wassenaar aan het hart zullen gaan en waarvan zij de gevolgen zullen voelen. Daarom geven wij u als volksvertegenwoordigers in overweging om ook kritisch te kijken naar de in het bestuurskrachtonderzoek genoemde handelingsperspectieven. Versterk de bestuurlijke aansturing , schets aansluitend een perspectief voor regionale samenwerking en realiseer goede randvoorwaarden voor de ambtelijke organisatie.

Nawoord

Het college heeft zo zorgvuldig mogelijk alle alternatieven afgewogen, rekening houdend met de wensen van de raad. De realiteit is echter wel dat bezuinigen niet kan zonder dat er ergens gevolgen zichtbaar worden.

De raad heeft expliciet uitgesproken dat deze gevolgen zo min mogelijk bij de burgers van Wassenaar terecht moeten komen. Bij een omvang van bezuinigingen waar wij nu voor staan is dit niet mogelijk. Wel heeft het college geprobeerd op de gebieden te bezuinigen waar inwoners er zo *min mogelijk* last van krijgen.

Een groot deel van de consequenties slaat neer bij de organisatie van de WODV. Dit heeft niet alleen verstrekende gevolgen voor de werknemers die dit treft, het heeft ook gevolgen voor de plannen die Wassenaar heeft én voor de ondersteuning die vanuit de ambtenaren plaatsvindt richting college en raad. Er komt minder beleids- en adviescapaciteit. Dat zal merkbaar zijn, in de samenleving en bij het bestuur.

De begroting is tot en met 2021 sluitend. Voor 2022 komt er al een nieuwe zorg aan: dan vervallen de inkomsten uit de precario op kabels en leidingen. Voor Wassenaar betekent dit een structureel nadeel van € 1,9 miljoen.

Dit voorbeeld geeft aan dat het nodig is om duidelijk te bepalen wat voor soort gemeente Wassenaar wil zijn in de toekomst. Alleen vanuit een duidelijke visie op de samenleving kan in de toekomst een consequent en degelijk financieel beleid gevoerd worden. Deze kadernota is daartoe de eerste aanzet.

Bijlage 1 Alternatieve bezuinigingen per taakveld

Taakveld	Maatregel	Ingeschat resultaat bezuiniging			
		2018	2019	2020	2021
0.1 Bestuurlijke samenwerking	Samengaan met andere gemeente	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
0.2 burgerzaken	Stoppen met de zaterdagopenstelling in de maanden mei en juni	€ 11.500			
0.2 burgerzaken	Geen verkiezingsborden meer plaatsten bij verkiezingen	€ 6.000			
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	kostendekkende huren voor vastgoed	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
0.61 OZB woningen	Verhoging OZB (1% = ca. € 90.000)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Herindelingspremie uit gemeentefonds	€ 666.139	€ 1.065.823	€ 532.912	€ 532.912
1.2 Openbare orde en veiligheid	Geen medewerking verlenen aan evenementen in de Paauw	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
1.2 Openbare orde en veiligheid	Jaarrond exploitatie Wassenaarse Reddingsbrigade	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000
2.1 Verkeer en vervoer	Afschaffen ontheffing berijden viaduct Buurtweg	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
2.1 Verkeer en vervoer	Nat strooien in plaats van droog. Dit vermindert de hoeveelheid strooizout.	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
2.1 Verkeer en vervoer	Stop project betere doorstroming N44	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
2.2 Parkeren	Afschaffen blauwe zone in centrum (parkeeronthefingen)	€ 32.500	€ 32.500	€ 32.500	€ 32.500
2.2 Parkeren	Betaald parkeren invoeren	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
2.3 Recreatieve Havens	Stop project Havenkanaal	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
3. 4 Economische promotie	Verhogen toeristenbelasting (1% = € 8.500)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
3. 4 Economische promotie	Kosten van evenementen in rekening brengen;	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
3.1 Economische ontwikkeling	Stichting centrum management	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
3.1 Economische ontwikkeling	Stop met het verbeteren winkelhaak	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
3.1 Economische ontwikkeling	Economische visie niet uitvoeren	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
3.2 Fysieke bedrijfs-infrastructuur	Economische agenda	€ 0	€ 1.950	€ 3.900	€ 5.850
4.2 Onderwijs-huisvesting	verhuren voormalig Den Deyl c.q. afstoten dan wel ontwikkelen locatie	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
4.2 Onderwijs-huisvesting	Verzekeringskosten scholen schrappen door geen verzekeringen te nemen op de schoolgebouwen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
4.2 Onderwijs-huisvesting	Inkomsten realiseren door eventueel leegstaande lokalen herclaimen en verhuren aan derden	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Harmonisering huurbeleid peuterspeelzalen..	€ 16.883	€ 16.883	€ 16.883	€ 16.883
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Beëindiging subsidie Talentum. Toelichting bedrag: dit is het bedrag dat resteert na aftrek van 40% die vanuit het rijk wordt bijgedragen.	€ 0	€ 0	€ 131.200	€ 131.200

Taakveld	Maatregel	Ingeschat resultaat bezuiniging			
		2018	2019	2020	2021
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Beëindiging subsidie SAD (convenant loopt t/m 2019). Bij het convenant zijn drie partijen betrokken nl: gemeente, scholen en SAD.	€ 0	€ 0	€ 305.400	€ 305.400
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Beëindiging subsidie schoolzwemmen ad € 67.190. Schoolzwemmen vindt plaats in het Sterrenbad . Het opzeggen van het schoolzwemmen dient binnen de OVK met de exploitant te worden gezien; huidige OVK loopt tot 2023. Daarbinnen dient SFN gecompenseerd te worden door een hogere exploitatiebijdrage waardoor het effect van de bezuiniging nihil is maar wel een vermindering van het voorzieningenniveau met zich meebrengt....	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.1 Sportbeleid en activering	Het niet verder uitvoeren van de sportnota, waardoor verbeteringen en aanpassingen van sportaccommodaties niet plaatsvinden.	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
5.1 Sportbeleid en activering	Jeugdledensubsidie afschaffen	€ 26.000	€ 26.000	€ 26.000	€ 26.000
5.2 Sportaccommodaties	Het niet voortzetten van de planvorming en ontwikkeling van een nieuwe sporthal. (betreft ambtelijke capaciteit)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5.2 Sportaccommodaties	Vermindering exploitatiebijdrage / openbreken huidige ovk	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5.2 Sportaccommodaties	Zwembad delen met Voorschoten (als alternatief voor sluiten)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5.2 Sportaccommodaties	Zwembad sluiten en inwoners een zwembad te laten gebruiken in omliggende gemeenten. (exploitatiebijdrage per jaar € 178.420).	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	Reduceren subsidie aan culturele organisaties. Hierbij moet soms wel een termijn voor afbouw van de subsidies worden gehanteerd.	€ 37.115	€ 37.115	€ 37.115	€ 37.115
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	Verkopen (deel) gemeentelijke kunstcollectie (binnen en buiten) en/of stopzetting aanschaf nieuw werk+H83	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	Warenar sluiten c.q. programmering en beheer niet meer bekostigen, geen verbouwing, pand verkopen (programmering niet meer subsidiëren is een structurele besparing van 60.000 per jaar. Warenar staat voor € 0,- in de begroting, dus op het gebouw is niets te besparen, verkoop is eenmalige opbrengst).	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	Afschaffen subsidiëring cultuureducatie voor het primair onderwijs, na 2020 gelet op lopende afspraken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.000
5.4 Musea	Subsidie brandweermuseum afschaffen	€ 3.490	€ 3.490	€ 3.490	€ 3.490
5.5 Cultureel erfgoed	Stoppen met het uitvoeringsprogramma voor cultureel erfgoed en archeologie (beperken tot wettelijke taken).	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.5 Cultureel erfgoed	Stoppen nota Cultuurbeleid	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.5 Cultureel erfgoed	Open Monumentendag niet meer ondersteunen	€ 0			
5.6 Media	Bibliotheekfunctie tot het (wettelijk) minimum beperken (lees: subsidiëren)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

Taakveld	Maatregel	Ingeschat resultaat bezuiniging			
		2018	2019	2020	2021
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Strand: Schrappen KIMO	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Stoppen accountmanagement strand & Duinrell	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Strand niet meer pachten	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Stoppen met Blauwe vlag & Quality Coast	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Stoppen planvorming Berkhei	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Groenvisie niet uitvoeren	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Stop met subsidiëren algemene voorzieningen (stop met bijdrage voor het organiseren van algemene voorzieningen welzijn, vervoer, open eettafels, ondersteuning ouderen, inloopvoorziening voor licht dementerenden).	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Beperken subsidiemiddelen voor versterken voorliggend veld	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Beperken van bijdrage aan leefbaarheid, veiligheid en sociale cohesie in wijken	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Halveer ondersteuning van de mantelzorgers	€ 142.936	€ 142.936	€ 142.936	€ 142.936
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Beperken ondersteuning van vrijwilligers door afschaffen vrijwilligersverzekering en verminderen bijdrage vrijwilligerscentrale.	€ 88.013	€ 88.013	€ 88.013	€ 88.013
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Inzet Jeugd- en Jongerenwerk reduceren na 2018 (i.v.m. nieuw contract tot en met einde 2018 - prestatiegericht werken), jeugdzorg is wettelijke taak, gemeente zet JW in om preventief jeugd op de rails te houden. Toelichting bedrag: budget is € 290.000, bezuiniging nader onderzoeken	€ 0	€ 290.000	€ 290.000	€ 290.000
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	stoppen ondersteuning van inwoners en gezinnen met problemen (gezinscoach)	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
6.2 Wijkteams	beperken door samenvoeging loket WWZ Voorschoten en Wassenaar naar 1 locatie en 1 team	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
6.2 Wijkteams	beperken bijdrage Adviesraad Sociaal Domein	pm	pm	pm	pm
6.2 Wijkteams	beperken door minder inzet op loket Werk, Welzijn, Zorg. Beperken bijdrage MEE	€ 130.127	€ 130.127	€ 130.127	€ 130.127
6.3 Inkomensregelingen	stoppen met minima regelingen door beëindigen tegemoetkoming schoolkosten, sport, kunst en cultuur etc. voor minima	€ 72.374	€ 72.374	€ 72.374	€ 72.374
6.4 begeleide participatie	stoppen met professionele begeleiding naar werk door versoberen re-integratie aanbod en door stoppen met Plan van Aanpak arbeidsmarktoffensief	p.m.			
6.4 begeleide participatie	stoppen met actieplan Jeugdwerkgelegenheid jongeren niet meer activeren en bemiddelen naar werk of scholing	€ 59.000	€ 0	€ 0	€ 0

Taakveld	Maatregel	Ingeschat resultaat bezuiniging			
		2018	2019	2020	2021
6.4 begeleide participatie	stoppen met beoordeling van arbeidsgeschiktheid	€ 80.000	€ 80.000	€ 80.000	€ 80.000
7.1 gezondheid	subsidies aan zorgorganisaties voor onder andere preventie stoppen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
7.1 gezondheid	subsidies aan vrijwilligersorganisaties beperken door stoppen met steun aan zonnebloem, Reuma, Alzheimercafé, Hospice, aanpak eenzaamheid, vrouwenennetwerk, buddynetwerk, ouderen.	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
7.1 gezondheid	beperken door stoppen met maatwerkdeel van JGZ, alleen controles consultatiebureau, bezoeken schoolarts behouden.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
7.3 Afval	Stoppen afvalinzameling Avalex	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
7.4 Milieubeheer	stop eind 2017 met het klimaatprogramma 2018: proceskosten € 100.000 en projectkosten € 70.000	€ 170.000	€ 0	€ 0	€ 0
7.4 Milieubeheer	stoppen met stimuleren faciliteren duurzaamheidsinitiatieven	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
7.4 Milieubeheer	stoppen elektrische voertuigen	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000
8.1 Ruimtelijke Ordening	Bij verkoop accommodaties inzetten op winst maximalisering	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
8.1 Ruimtelijke Ordening	Digitaliseren bestemmingsplannen post verminderen met 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
8.1 Ruimtelijke Ordening	Structuurvisie niet uitvoeren	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
8.1 Ruimtelijke Ordening	planbegeleiding minder burgerparticipatie	€ 13.000	€ 13.000	€ 13.000	€ 13.000
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Verkoop locaties voor marktwoningen i.p.v. sociale woningen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
8.3 Wonen en bouwen	Vergoten welstandvrij gebied	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
8.3 Wonen en bouwen	Stop met uitvoering Woonvisie	€ 9.750	€ 9.750	€ 9.750	€ 9.750
8.3 Wonen en bouwen	Beperken erfgoedbeleid: Een gemeente kan in grote mate zelf bepalen in hoeverre zij beleid betreffende erfgoed maakt. Slechts voor rijksmonumenten is er een aantal verplichtingen zoals het hebben van een monumentencommissie.	€ 41.950	€ 83.900	€ 125.850	€ 125.850

Bijlage 2

Uitgangspunten voor de ramingen

De basis voor de begroting 2018 vormt de begroting 2017. Op deze begrotingsramingen zijn de onderstaande algemene begrotingsramingen toegepast.

Wij houden in de begroting voor 2018 rekening met 0,4 % voor de uitgaven voor salarissen en € 0 % voor de leveringen derden en stortingen in de voorzieningen. Dezelfde lijn hanteren wij bij de subsidies en inkomensoverdrachten. Ook hier vragen wij de betrokken organisaties de nullijn te hanteren.

De ramingen voor de gemeenschappelijke regelingen zijn, voor zover beschikbaar, gebaseerd op de ingediende begrotingen voor 2017 en meerjarenramingen. De begrotingen passeren de raad nog in het kader van de zienswijze procedures. De begrotingen worden daarna vastgesteld door het algemeen bestuur van de verschillende gemeenschappelijke regelingen. Dit kan daarom nog leiden tot andere bijdragen. De baten uit deelnemingen ramen we op basis van de laatst bekende gegevens van deze organisaties.

De belastingen, leges en rechten worden in de begroting 2018 verhoogd met de door het CPB verwachte geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp) van 1,4 %. Met deze verhoging volgen we de algemene prijsontwikkeling. Dit is noodzakelijk om de inkomsten van de gemeente op dit onderdeel op peil te houden en structurele onevenwichtigheid te voorkomen.

De algemene uitkering is gebaseerd op de decembercirculaire 2016 van het ministerie van BZK en de aanvullende informatie die daarna beschikbaar is gekomen. Meer definitieve cijfers verwachten we in de meicirculaire 2017, die naar verwachting eind mei/begin juni verschijnt. Zo spoedig mogelijk hierna stellen wij u op de hoogte van de uitkomsten hiervan. In de nota zijn de uitkomsten van de Meicirculaire dus nog niet verwerkt.

Financiële uitgangspunten

Onderdeel	Begroting 2018	Begroting 2017
Salarissen De salarissen van de werknemers van de Werkorganisatie Duivenvoorde (WODV) worden geraamd in de begroting WODV en zijn derhalve niet relevant voor deze kadernota. In de WODV-ramingen wordt overigens uitgegaan van een stijging van de pensioenpremies per 1 januari 2017 van 2,4%. De bestaande CAO loopt op 1 mei 2017 af. De onderhandelingen over de volgende CAO lopen inmiddels. Een verwachting over de uitkomst en de consequenties zijn op dit moment nog niet te geven. Voor de salarissen van de griffie wordt derhalve uitgegaan van de nullijn. Indien er een nieuwe cao wordt afgesloten zal deze direct gemeld worden via de reguliere P&C cyclus.	0,0%	0,4%
Leveringen derden Als het indexpercentage voor levering derden gebaseerd zou worden op het niveau van de geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp) uit het Centraal Economisch Plan 2017 van het CPB bedraagt deze voor 2018 1,4%. Gelet op de krappe financiële kaders moeten we alle mogelijkheden om kosten te verminderen onderzoeken. De index is daarom taakstellend op 0% gezet. Het is aan de organisatie de opdracht om te zoeken naar goedkopere oplossingen. De mogelijkheden om onder de huidige marktomstandigheden lagere prijzen te bedingen maken deze maatregel mogelijk.	0%	0%
Subsidies Voor de gesubsidieerde instellingen gaan wij eveneens uit van de 0-lijn voor het macro-bedrag aan subsidies. Wij gaan ervan uit dat ook bij de gesubsidieerde instellingen, die personeel in dienst hebben, de komende jaren de 0-lijn wordt gehanteerd. Mocht er in individuele gevallen aantoonbaar sprake zijn van een hogere loonkostencomponent dan zal deze bij de subsidieverlening per geval worden beoordeeld.	0%	0%
Inkomensoverdrachten (uitkeringen) Wij verwachten dat ook bij de inkomensoverdrachten het komend jaar de 0-lijn wordt gehanteerd. Los van eventuele volumemutaties, ramen wij geen lastenstijging voor dit onderdeel.	0%	0%
Verbonden partijen Voor de verbonden partijen en deelnemingen gaan wij in de kadernota uit van de ingediende begrotingen. Wij gaan er overigens van uit dat ook de verbonden partijen zich sterk maken voor verlaging van de bijdragen van de gemeente. Via de vertegenwoordigers in besturen zal dit standpunt met klem worden uitgedragen.	ontwerp begroting GR 2018	ontwerp begroting GR 2017
Algemene uitkering De algemene uitkering ramen wij in de begroting volgens de meicirculaire.	mei- circulaire 2017	mei- circulaire 2016
Belastingen De aanpassing van de belastingen en rechten is gelijk aan het door het Centraal Economisch Planbureau geraamde inflatiepercentage. Het percentage geraamd in het Centraal Economisch Plan (CEP) 2017 bedraagt voor 2018 1,4% (geharmoniseerde consumentenprijsindex).	1,4%	1,0%
Het werken met een vaste rekenrente is met ingang van 2017 volgens het nieuwe BBV niet meer toegestaan. De omslagrente dient te worden toegepast (zie meer informatie hoofdstuk 6, beleidswijziging 21). De omslagrente voor 2018 bedraagt 0%.	0%	0%